

Etusivu>Perhe- ja perintöoikeudelliset asiat>Vanhempainvastuu: huoltajuus ja tapaamisoikeus

Vanhempainvastuu: huoltajuus ja tapaamisoikeus

Bulgaria

1 Mitä lakitermi "lapsen huolto" käytännössä tarkoittaa? Mitä oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen huoltajalla on?

Bulgarian lainsäädännössä vanhempainvastuusta käytetään lakitermejä "vanhempien oikeudet ja velvollisuudet" sekä "vanhempien oikeuksien käyttäminen". Käsitteillä tarkoitetaan kaikkia vanhempien oikeuksia ja velvollisuuksia alaikäisiä lapsiaan kohtaan. Tällä www-sivustolla käytetään jäljempänä termiä "lapsen huolto".

Bulgarian lainsäädännössä alaikäiset jaetaan alle 14-vuotiaisiin lapsiin (*maloleten*) ja 16–18-vuotiaisiin nuoriin (*nepalnoleten*). Lapsen huolto koskee molempia ryhmiä.

Adoptiossa adoptiolapsen ja hänen jälkeläistensä sekä adoptiovanhemman ja tämän sukulaisten välille syntyvät samat oikeudet ja velvollisuudet kuin biologisella lapsella. Adoptiolapsen ja hänen jälkeläistensä oikeudet ja velvollisuudet adoptiolapsen biologisiin sukulaisiin nähden katkeavat.

Avioerossa tuomioistuin määrää avioliitossa syntyneiden lasten huollosta, tapaamissuhteista sekä elatuksesta. Lisäksi se määrää siitä, kenelle perheen asunto jää. Se ottaa ratkaisussaan lasten edun huomioon.

Tuomioistuin määrää siis, kenelle lasten huolto myönnetään, tapaamisoikeudesta ja muista lasten huoltoon sekä lasten ja vanhempien suhteeseen liittyvistä järjestelyistä sekä elatuksesta. Harkitessaan, kummalle vanhemmista lapsen huolto myönnetään, tuomioistuin tarkastelee kaikkia seikkoja lapsen edun kannalta ja kuulee vanhempia sekä myös lasta, jos lapsi on vähintään 10-vuotias.

2 Kuka lapsen huoltaja yleensä on?

Yleensä lapsen huollosta vastaavat molemmat vanhemmat yhteisvastuullisesti.

Bulgarian lainsäädännön mukaan isovanhemmilla on oikeus pitää yhteyttä lapsenlapsiinsa.

Alaikäisten lasten tulee asua vanhempiensa luona, ellei painavista syistä muuta johdu. Jos lapsi ei asu vanhempiensa luona, vanhempien asuinpaikan piirituomioistuin (*rayonen sad*) voi vanhempien pyynnöstä määrätä lapsen palaamaan vanhempiensa luokse. Jos lapsi on vähintään 10-vuotias, piirituomioistuin kuulee myös lasta.

Kumpikin vanhempi voi yksin edustaa alle 14-vuotiaista alaikäistä lastaan ja antaa suostumuksensa 14–18-vuotiaista lasta koskeviin oikeustoimiin edellyttäen, että se on lapsen edun mukaista.

Jos lapsella on kiinteää tai irtainta omaisuutta, omistusoikeutta ei voi siirtää, omaisuuteen ei voi ottaa kiinnityksiä eikä sitä voi hävittää muulla tavoin ilman asuinpaikan piirituomioistuimen lupaa ja silloinkin vain siinä tapauksessa, että se on tarpeen ja siitä on ilmeistä hyötyä lapselle. Tämä ei koske irtainta omaisuutta, joka koostuu helposti pilaantuvista tuotteista. Alaikäisillä lapsilla ei ole oikeutta lahjoittaa omaisuuttaan, luopua omaisuutta koskevista oikeuksistaan, vuokrata omaisuuttaan eikä antaa sitä muiden henkilöiden lainojen vakuudeksi.

3 Voidaanko lapselle määrätä muu huoltaja, jos lapsen vanhemmat eivät kykene tai ovat haluttomia toimimaan lapsensa huoltajina?

Jos vanhemman käytös uhkaa lapsen koskemattomuutta, kasvua, terveyttä tai omaisuutta, piirituomioistuin toteuttaa omasta aloitteestaan tai toisen vanhemman tai syyttäväviranomaisen pyynnöstä lapsen edun mukaisia toimenpiteitä. Tarvittaessa tuomioistuin ottaa lapsen huostaan ja sijoittaa hänet sopivaan paikkaan.

Näin toimitaan myös silloin, kun vanhempi ei jatkuvan fyysisen tai henkisen sairauden, pitkäaikaisen poissaolon tai muun objektiivisen syyn vuoksi kykene vastaamaan lapsen huollosta. Erityisen painavissa tapauksissa vanhemmalta voidaan ottaa lapsen huoltajuus pois eli peruuttaa huoltajuus. Näin voi käydä, jos vanhempi ilman perusteltua syytä laiminlyö jatkuvasti lapsen huollon ja elatuksen tai jos vanhempi on jättänyt lapsen erityislaitokseen eikä nouda häntä viimeistään kuuden kuukauden kuluttua sovittuna noutopäivästä.

Huoltajuuden peruuttamisenettelystä vastaa piirituomioistuin joko omasta aloitteestaan tai toisen vanhemman tai syyttäväviranomaisen pyynnöstä. Tuomioistuin määrää kaikissa huoltajuuden rajoittamis- tai peruuttamistapauksissa myös vanhempien ja lapsen tapaamissuhteisiin liittyvistä järjestelyistä.

Tuomioistuin voi olosuhteiden muututtua tai vanhemman pyynnöstä palauttaa huoltajuuden.

Tuomioistuin ilmoittaa virallisesti vanhemman asuinpaikkakunnan viranomaisille huoltajuuden peruuttamisesta tai palauttamisesta, jotta lapselle voidaan nimetä sopiva edustaja: 14–18-vuotiaille nimetään edunvalvoja (*popechitel*) ja alle 14-vuotiaille holhoaja (*nastoynik*).

Lapsi voidaan myös sosiaalitoimen (*direksia sotsialno podpomagane*) hakemuksesta ja tuomioistuimen päätöksellä sijoittaa perheen ulkopuolelle, jos hänen vanhempansa ovat kuolleet, heistä ei ole tietoa, heidän huoltajuutensa on peruutettu tai sitä on rajoitettu tai he eivät voi ilman perusteltua syytä tai syystä, johon he eivät voi itse vaikuttaa, huolehtia lapsestaan pitkällä aikavälillä, taikka lapsi on perheväkivallan uhri ja hänen fyysinen, psyykinen, moraalinen, älyllinen ja sosiaalinen kehityksensä on vaarassa. Toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa vuonna 1996 tehdyn Haagin yleissopimuksen 11 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa lapsi voidaan myös sijoittaa laitokseen tai sijaisperheeseen.

Tuomioistuin tekee päätöksen lapsen sijoittamisesta sukulaisten tai muiden läheisten luokse, sijaisperheeseen tai erityislaitokseen. Sitä ennen lapsen väliaikaisesta sijoittamisesta vastaa lapsen asuinpaikan sosiaalitoimi.

4 Kuinka huoltajuudesta päätetään silloin kun vanhemmat eroavat tai muuttavat erilleen?

Jos yhdessä asuvat vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huollosta, siitä päättää piirituomioistuin vanhempia ja tarvittaessa lasta kuultuaan. Piirituomioistuimen päätökseen voi hakea muutosta.

Jos vanhemmat asuvat erillään eivätkä pääse yksimielisyyteen siitä, kenen luona lapsen tulisi asua, päätöksen asiasta tekee lapsen asuinpaikan piirituomioistuin. Tuomioistuin kuulee lasta, jos tämä on vähintään 10-vuotias. Piirituomioistuimen päätökseen voi hakea muutosta.

5 Jos vanhemmat pääsevät sopimukseen lapsen huoltajuudesta, miten sopimus saadaan oikeudellisesti sitovaksi?

Vanhemmat voivat tehdä tuomioistuimen ulkopuolisia sopimuksia lapsen huoltoon sekä tapaamiseen liittyvistä kysymyksistä. Tällainen sopimus ei kuitenkaan ole täytäntöönpanokelpoinen. Tuomioistuimen ulkopuolisesta sopimuksesta riippumatta kumpi tahansa vanhemmista voi viedä lapsen huoltoon tai tapaamista koskevan asian oikeuteen. Tällöin tuomioistuin tekee lapsen huoltoon koskevan ratkaisun ulkopuolisesta sopimuksesta riippumatta. Sama koskee tapaamisjärjestelyjä sen vanhemman kanssa, joka ei ole lapsen huoltaja ja jonka luona lapsi ei asu.

6 Jos vanhemmat eivät pääse yksimielisyyteen lapsen huoltajuudesta, mitä muita keinoja asian ratkaisemiseksi on tuomioistuinkäsittelyn lisäksi?

Sovittelua koskevan lain (*Zakon za mediatsiata*) mukaan perheasiat voidaan ratkaista sovittelun avulla. Lapsen huoltoa koskeva sovitteluratkaisu on kuitenkin oikeudellisesti sitova vasta sen jälkeen kun tuomioistuin on erikseen vahvistanut sen siviiliprosessilain (*Grazhdanski protsesualen kodeks*) mukaisesti.

7 Jos vanhemmat vievät asian oikeuteen, mistä lapsen liittyvistä asioista tuomari voi päättää?

Tuomari voi päättää kaikista tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetuista asioista, muun muassa lapsen asuinpaikasta, huollosta, tapaamisjärjestelyistä toisen vanhemman kanssa, tapaamisoikeudesta, elatusvelvollisuudesta, koulun tai nimen valinnasta jne. Ks. vastaukset kysymyksiin 3 ja 4.

8 Jos tuomioistuin päättää, että huoltajuus kuuluu yksin toiselle vanhemmista, tarkoittaako tämä, että hän saa päättää kaikista lasta koskevista asioista kysymättä toiselta vanhemmalta?

Periaatteessa lapsen huoltajana toimiva vanhempi vastaa lapsen arkielämää koskevista päätöksistä, esimerkiksi siitä, mitä koulua lapsi käy. Molempien vanhempien suostumus tarvitaan kuitenkin tietyissä asioissa, esimerkiksi haettaessa lapselle henkilöllisyystodistusta tai matkustettaessa ulkomaille, matkan kestosta tai tarkoituksesta riippumatta (koskee myös lomamatkoja).

9 Jos tuomioistuin päättää, että vanhemmilla on yhteishuoltajuus, mitä se käytännössä merkitsee?

Jos vanhemmat asuvat erillään, tuomioistuimen on päätettävä, kummalle vanhemmista huoltajuus myönnetään. Lisäksi se päättää tapaamisjärjestelyistä. Vanhemmat voivat kuitenkin tuomioistuimessa tehdyllä keskinäisellä sopimuksella sopia yleistä käytäntöä laajemmista tapaamisjärjestelyistä toisen vanhemman kanssa. Tuomioistuimen yleisen käytännön mukaan toiselle vanhemmalle myönnetään tapaamisoikeus vähintään kahtena tai useampana vapaapäivänä kuukaudessa sekä tietynä määränä koulun lomaviikkoja. Yleensä vanhemmat hyväksyvät tämän käytännön.

10 Minkä tuomioistuimen tai viranomaisen puoleen tulee kääntyä, jos halutaan laittaa lapsen huoltoasia vireille? Mitä muodollisuuksia tähän liittyy ja mitkä asiakirjat hakemukseen tulee liittää?

Lapsen huoltoasia on pantava vireille vastaajan asuinpaikan piirituomioistuimessa. Jos hakemukseen liittyy elatusapuvaade, vaatimus voidaan esittää myös kantajan asuinpaikan tuomioistuimessa.

11 Mitä menettelyä näissä asioissa sovelletaan? Onko kiireellisiä tilanteita varten erityistä menettelyä?

Lapsen huoltoa koskeviin asioihin sovelletaan yleisiä menettelysääntöjä.

Jos asia käsitellään vireillä olevan avioeromenettelyn yhteydessä, vanhemmat voivat pyytää tuomioistuimelta väliaikaista päätöstä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta.

12 Myönnetäänkö oikeudenkäyntikuluihin oikeusapua?

Asianosaiset voivat saada oikeusapua koskevan lain (*Zakon za pravната pomosh*t) yleisten ehtojen mukaisesti oikeusapua.

13 Voiko lapsen huoltoa koskevaan päätökseen hakea muutosta?

Piirituomioistuimen päätökseen voi hakea muutosta maakuntatuomioistuimesta (*okrazhen sad*) kahden viikon kuluessa päätöksen vastaanottamisesta tavanomaista menettelyä noudattaen.

14 Joissain tapauksissa lapsen huoltoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa täytyy hakea tuomioistuimelta tai toiselta viranomaiselta. Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Lainvoiman saaneet tuomioistuimen ratkaisut voidaan panna täytäntöön siviiliprosessilaissa säädettyä menettelyä noudattaen. Välittömän täytäntöönpanon veloitteesta tai toimen suorittamatta jättämisestä sekä lapsen luovuttamisesta on useita eri säännöksiä. Ratkaisun panee täytäntöön ulosottoviranomainen tai yksityinen ulosottomies, jonka kantaja valitsee.

15 Millä tavoin tulee menetellä, jos halutaan, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan ja pannaan täytäntöön tässä jäsenvaltiossa?

Sovelletaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003 sekä siviiliprosessilain 621 §:ää (voimassa 24. heinäkuuta 2007 lähtien).

16 Minkä tuomioistuimen puoleen tulee tässä jäsenvaltiossa kääntyä, jos halutaan vastustaa sitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuimen antama huoltajuspäätös tunnustetaan? Mitä menettelyä tällaisissa tapauksissa sovelletaan?

Sovelletaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioissa annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 2201/2003 sekä siviiliprosessilain 622 §:ää (voimassa 24. heinäkuuta 2007 lähtien).

Yleinen toimivalta on vastaajan asuinpaikan maakuntatuomioistuimella. Jos vastaajalla ei ole vakituista osoitetta Bulgarian alueella, toimivalta on kantajan asuinpaikan maakuntatuomioistuimella. Jos hänenkään asuinpaikkansa ei ole Bulgariassa, toimivalta on Sofian kaupungin tuomioistuimella.

Jos halutaan tunnustaa ja panna täytäntöön ulkomaisen tuomioistuimen tai muun ulkomaisen elimen tekemä Luxemburgin sopimukseen perustuva päätös, joka koskee lapsen huoltoa tai lapsen huollon palauttamista lapsikaappauksen jälkeen, asiaa koskeva pyyntö on esitettävä Sofian kaupungin tuomioistuimelle. Luxemburgin sopimus on Luxemburgissa 20. toukokuuta 1980 tehty lasten huoltoa koskevien päätösten tunnustamista ja täytäntöönpanoa ja lasten palauttamista koskeva eurooppalainen yleissopimus (ratifioitu lailla, virallinen lehti, nide 21, 2003), (virallinen lehti, nide 104, 2003). Sofian kaupungin tuomioistuin käsittelee asian julkisessa istunnossa, johon osallistuvat oikeusministeriön edustaja tai hakija, ulkomaisen päätöksen osapuolet sekä syyttäviviranomainen. Tuomioistuin kuulee lasta sen jälkeen kun lapsen nykyisen asuinkunnan tai -kaupungin sosiaalitoimi on antanut asiasta lausunnon. Ulkomaisen päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva menettely keskeytetään, jos asiasta on aloitettu uusi tuomioistuinmenettely bulgarialaisessa tuomioistuimessa sen jälkeen kun asiaa koskeva päätös annettiin siinä valtiossa, jonka päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa haetaan. Sama koskee tapauksia, joissa toinen lapsen huoltoa koskeva päätös on tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevan menettelyn kohteena bulgarialaisessa tuomioistuimessa. Tällöin kyseisen bulgarialaisen tuomioistuimen on ilmoitettava asiasta viipymättä asianomaiselle tuomioistuimelle, jonka on annettava ratkaisunsa yhden kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta.

Sofian kaupungin tuomioistuin päättää asiasta yhden kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Päätökseen voi hakea muutosta Sofian muutoksenhakutuomioistuimesta, jonka tekemä päätös on lopullinen.

Samaa menettelyä noudatetaan pyyntöihin tunnustaa ja panna täytäntöön lapsen huoltoa koskeva päätös, joka on tehty lapsen luovutuksen jälkeen, jos luovutusta koskeva päätös on todettu laittomaksi. Jossakin toisessa Luxemburgin sopimuksen sopimuspuolena olevassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano voidaan hylätä sopimuksen 8 ja 9 artiklan nojalla, jos sopimuksen 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut ehdot täyttyvät. Päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpano hyväksytään vain jos päätös on täytäntöönpanokelpoinen siinä valtiossa, jossa se on annettu. Menettelyä sovelletaan toisen valtion tuomioistuimen ja muiden ulkomaisten elinten antamien päätösten tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon myös silloin, kun asia liittyy toimivallasta, sovellettavasta laista, toimenpiteiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa vuonna 1996 tehtyyn Haagin yleissopimukseen.

17 Mitä lakia tuomioistuin soveltaa lapsen huoltoa koskevassa oikeudenkäynnissä silloin kun lapsi tai osapuolet eivät asu tässä jäsenvaltiossa tai kun he ovat eri maiden kansalaisia?

Vanhempien ja lasten väliin suhteisiin sovelletaan sen valtion lakia, jossa heidän yhteinen tavanomainen asuinpaikkansa on. Jos vanhemmilla ja lapsella ei ole yhteistä tavanomaista asuinpaikkaa, heidän suhteisiinsa sovelletaan lapsen tavanomaisen asuinpaikan lakia tai sen maan lakia, jonka kansalainen lapsi on, sen mukaan kumpi on lapsen kannalta edullisempi. Edunvalvoja ja holhooja nimetään ja vapautetaan tehtävästään huollettavan tavanomaisen

asuinpaikan lakien mukaan. Holhoojan tai edunvalvojan ja huollettavan välisiin suhteisiin sovelletaan sen maan lakia, jota sovellettiin holhoojaa tai edunvalvojaa nimettäessä.

Päivitetty viimeksi: 17/10/2016

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Näiden sivujen kansallisesta sisällöstä vastaavat jäsenvaltiot päivittävät parhaillaan sivuja Britannian EU-erosta johtuvien muutosten vuoksi. Kaikki sivut eivät välttämättä ole vielä ajan tasalla, mutta tiedot korjataan aikanaan.